СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 173. Джерзи Ситі, Н. Дж., вівторок, 28. липня, 1925. VOL. XXXIII. No. 173. Jersey City, N. J., Tuesday, July 28. 1925. THREE CENTS

Браєн помер.

ДЕЙТОН, Теннессі, 26. липня. — Виллием Дженнінгс Браєн помер тут сьогодня пополудні наглою смертю.

Ще в суботу він відсі їздив автомобілем разом з жінкою до Винчестер, в гості до судді Ролстона. У Винчестер пополудні він ще виголосив промову до великого зібрання. Під вечір, коли мав вертатись до Дейтону, заявив, що чується слабий і не хоче вертатись автомобілем. Тому поїхав зелізницею до Чатануґи, де переночував в готелі. Рано о 9-ій годині першим поїздом вернувся до Дейтону, де вже о годині 11.30 передполуднем виголосив проповідь в полудневій методиській церкві.

По богослуженню він пійшов пішки з жінкою до дому Ричарда Раджерса, де обоє жили весь час розправи. По обіді Браєн чувся умучений і положився спати. Він спав дуже тяжко і жінка перелякалась та пробудила його, щоб успокоїти. Браєн усміхнувся, кажучи, що він мусів говорити у сні, коли вона злякалась, але відтак знову поклався спати і далі заснув тяжким сном. Жінка не хотіла вже його будити, тільки сіла поблизу на ґанку і читала ґазету. Нараз помітила вона, що чоловік цілком затих у сні. Вона прибігла до ліжка; дотулилась до рук і помітила, що він вже без руху і остуденів. Вона перелякалась і скрикнула та зачала важко плакати. Прибіг Раджер і родина та прикликали лікарів. Лікарі ствердили, що Браєн помер на удар серця, яке було ослаблене і дуже перемучене надмірним фізичним та умовим висиленнєм за останніх кілька тижнів незвичайно тяжкої праці.

Вістка про страту розійшлася блискавкою по місті і товпи народу окружали дім Раджерса.

Браєн помер о годинсі 4.45 пополудні, працюючи і розмовляючи майже до останньої хвилі життя. Весь час був у доброму настрою, але таки вже передтим як мав кластися спати, жалувався, що чується слабий.

Покійний родився 18-ого березня, 1860 року, в Сейлем, Ілл., отже прожив 65 літ.

Він покінчив правничі студії і був короткий час адвокатом, але скоро перейшов до чинної участи в політичному життю.

Був конґресменом і сенатором в роках від 1890—96. В 1896 році демократична конвенція іменувала його кандидатом на президента Злучених Держав. Він обїхав 18,000 миль по краю, аґітуючи за собою і здобув велику скількість голосів, але перепав проти републиканського кандидата.

Відтак демократи ще двічі його іменували кандидатом на президента, але йому не судилось побідити.

В 1913 році президент Вилсон іменував його державним секретарем у свому кабінеті. Він займав се становище 2 роки і 3 місяці. Уступив, не хотячи повнити волі Вилсона і грозити Німеччині війною, а кажучи, що американське правительство повинно старатись поладнати спір з Німеччиною мировою дорогою.

Відтак перенісся до Маемі, Флорида, де проповідував до великих зібрань.

Ще брав живу участь торік в демократичній конвенції, де підпирав Виллиема Ґиббса Мек Еду, а недавно був головним оборонцем противолюційного закона і святого писма на процесі Сковпса в Дейтон, Теннессі.

Його імя також звязане тісно з боротьбою за прогібіцію і її успіх вчасі світової війни се в значній мірі його заслуга.

Покійний буде похований на національному кладовищі Арлинґтон Семетері, де йому належиться місце яко добровольцеви і полковникови американської армії й учасникови американсько-еспанської війни.

ГАЙЛЕН ЛАЄ ПРЕСУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 26. липня. — Посадник міста Ню Йорку Джан Ф. Гайлен каже, що деякі ґазети пійшли на услуги перевозовим компаніям і за їх гроші нападають на нього.

ХОЧЕ ПОБІЛЬШЕННЯ ПОЛІЦІЇ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 26. липня. — Комісар нюйорської поліції Енрайт заявив, що в осени буде домагатись побільшення поліції в Ню Йорку о 2,000 осіб.

З ДИМОМ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 26. липня. — Обчислюють, що за 5 літ, від 1919 до 1923 року, в Злучених Державах огні зробили шкоди на 320 міліонів долярів.

Щодня в Злучених Державах згорює 600 домів, себто що три мінути один дім.

ЦІНИ ЗБІЖА.

ШИКАҐО, Ілл., 26. липня.— Ціни збіжа зачали тут поволи спадати. Сей спадок спричинює врожай пшениці в Европі, яка не потребувати-ме пшениці американської. Коли европейський врожай буде дійсно гарний, то ціни на американське збіже підуть ще далі в долину.

Тепер платять тут за бушель пшениці $1.50, за бушель кукурузи $1.03, вівса 44 центи і жита 98 центів.

У Виннипеґу, Ман., Канада, ціни на всі збіжеві продукти трохи висші.

ЗА ЗМЕНЬШЕННЄМ НАУКИ В ПОЛЬЩІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 26. липня. — Польський міністер заграничних справ ґраф Александер Скрінцинський заявив нині репортерам ґазет, що в Польщі ґімназії й університети дають забогато образовання молодіжи, яка хоче дістати урядові становища. Длятого, каже, тепер є заходи в Польщі, щоби зменьшити число літ науки в ґімназіях і загалом зменьшити рівень образовання урядників.

Українські Громадяни!

Українським селом заволоділа чорна розпука! В смертельній глуші занепадає село, основа нашої нації. Нидіє, марніє, тратить силу та вмирає повільною смертю. День в-день приходять звістки про випадки голодової смерти. В селах вже є голодовий тиф. Старці, матері та діти вються в голодових судорогах.

Де найдуть вони поміч?

Ми заморська іміґрація мусимо дати їм поміч!

Коли Ваша громада досі не зложила своєї жертви Вашим обовязком подбати про се, щоби збірку переведено негайно.

За всіми інформаціями пишіть до Обеднання:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

НЕЗВИЧАЙНО СМІЛИВИЙ ПРОЄКТ.

Берлінські часописи основно обговорюють плян інженіра Армсронґа будови 8 штучних островів на Атлянтійськім океані як стацій для літаків, курсуючих між Европою та Америкою.

Острови мають бути побудовані на взірець ледових гір, так що 90 процент острова має бути погруженій у воду. Це надасть островам рівновагу, а щоби вони держалися на місци, то будуть причіплені величезними якорами. Острови отже не будуть будовані з морського дна, а будуть тільки велитенськими причепленими до дна плятформами.

Час лету з Анґлії до Америки виносивби не більше як 30 годин. Здійснення цего проєкту означалоб величезний розвій світової комунікації.

СТАРІ ВЛАСНИКИ ФАБРИК НА УКРАЇНІ НЕ ТРАТЯТЬ НАДІЇ.

Виїздна сесія найвисшого суду у Катеринославі розглядала справу кількох висших технічних службовців Дніпровського заводу, що одержували гроші від колишніх власників заводу, які повтікали закордон. За сі гроші вони, інжинірии, бухгальтери, тощо, надсилали закордон відомости про стан заводу, та увесь час робили так, щоб завод здати в аренду колишнім власникам, робили зайві видатки, ховали майно.

Трох головних винуватців, інжиніра Шіхова та бухгальтерів Простакова та Хроновицького, присуджено до розстрілу. Висший суд визнав всетаки за можливе просити Всеукраїнський Центр. Викон. Комітет зменьшити кару для присуджених.

КОМНЕЗАМ СПИТЬ.

Є в селі Болгар, Валківського району на Харківщині комнезам, що нараховує членів понад 130 чоловіка, але роботи не видно — пише дописувач Бджоли.

Збори бувають рідко, та й то аби чергу відбути, бо на зборах буває як не 15, то 10 чоловіка всього і взагалі незаможники майже ніякої роботи тут на селі не провадять.

Насильно насаджені в українськім селі комуністичні орґанізації завмирають.

НАЙБІЛЬШИЙ ДИМАР.

В Японії находиться найбільший димар на світі. Коли є погідний день, цей димар видко на кілька миль довкруги. Збудований він в Саґанорскі. Є він вищий від відомої катедри в Аміен та від піраміди й церкви св. Павла в Лондоні. Висота його виносить 570 стіп. Димар цей побудований з сильного каміння і заліза. Основа виносить 43 стопи, стіни мають 29 цалів у долині а 7 цалів вгорі.

НІМЕЦЬКИЙ ПЛЯН ПОДОРОЖІ ДО ПІВНІЧНОГО БІГУНА.

Німці знані зі солідности. Коли роблять щонебудь то роблять солідно і удачно. Такою солідністю визначається і найновіщий німецький плян подорожі до північного бігуна. Розвинув його прославлений перелетом до Америки Д-р Екенер, директор варстатів цепелінів у Фрідріхсгафен, що на основі версальського договору мають бути знищені.

Д-р Екенер сказав, що перш усього треба дістати від Антанти дозвіл на вибудування у варстатах у Фрідріхсгафен відповідного цепеліна в обємі 100.000 кубічних метрів. Можнаб його вибудувати за один рік. Він мігби летіти зі швидкістю 150—180 кільометрів на годину, а в повітрі мігби уноситися без причалювання на землю через пять днів. Осідати мігби на суші і на воді. буде мати урядження до огрівання кабін і буде заосмотрений у всі наукові прилади, фільмові апарати і радіостацію.

Провідником подорожі мавби бути відомий подорожник Нансен. Др. Екенер сподієтьcя, що Нансенови вдасться дістати від антанти дозвіл на будову такого цепеліна. На думку Екенера в подорожі взявби також участь і Амундсен. Ціла подорож буде мати міжнародній характер, тому повинні брати в ній участь Анґлія, Америка, Швеція і Німеччина.

Д-р Екенер думає почати подорож не зі Шпіцберґен, але з північної Швеції. Ціла подорож повинна тревати не більше як 5 днів і завдяки цепелінови повинна вдатися як найкраще.

ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ДОХОДОВОГО ПОДАТКУ.

З Софії доносять, що болгарський парлямент звільнив всіх журналістів від плачення доходового податку. Супроти того між болгарськими журналістами велика радість.

ҐРАФСЬКИЙ ПОМИСЛ

У Львові арештовано польського ґр. Зиґмунта Рачинського, який є міжнародним ошуканцем і який встиг на протязі кількох днів добути з одного львівського банку та одного варшавського гроші на неістнуюче конто; ще й крім цього звів жінку якогось наївного дідича на провінції, який передав її йому в опіку, щоби відвезти її до санаторії. Ґрафа з цією дамою найшли в одній з первірядних гостинниць де були записані як муж та жінка.

ГАЛИЦЬКІ СЕНЗАЦІЇ.

„Ґазета Поранна" присвячує сторінку друку історії якогось невідомого анархіста, що продерся чере румунський кордон і у селі Кровинка, під Теребовлею, приневолив револьвером тамошнього пароха Колпака, щоби вислухав його сповіди. Висповідавшись та запричащавшись, анархіст продовжував свою сповідь уже приватно в хаті пароха, де показував прострілену, закрівавлену ногу і оповідав свій ріжноманітний життепис: про участь у терористичних заговорах проти царів, про утечу до Швайцарії і університет у Льозанні, про участь у бандитських нападах у Румунії і т. и. Тепер він утікав перед румунською поліцією, що переловила його товаришів і хотів дістатись до Швайцарії. На цю подорож позичив собі від свого зворушеного та заляканого сповідника 20 зол., одержав ще на дорогу хліб з маслом, а відходячи вкрав необхідну для мандрівки пішки... парасолю.

В 150-ЛІТТЄ ЗРУЙНОВАННЯ СІЧІ.

В Празі в день 150-ліття зруйнування Запорожської Січі відбулась 18-го червня з почину Громади Українців із Кубані, академія. Прочитано реферат: „Атакування запорожської січі в 1775" і „Державне значінне Запорожської Січі."

ВІДНОВА ДОМУ ПРОСВІТИ У ЛЬВОВІ.

Товариство „Просвіта" приступило до віднови свойого дому в ринку. Працями віднови кермує інженір Лев Левинський. Цього року буде відновлений фасад першого і другого поверха, а партер покищо залишається.

Анґлія і Америка хотять, щоб Франція відкликала військові умови з Польщею і Чехо-Словаччиною.

ЛОНДОН, 26. липня. — Анґлійське й американське правительство, а також фінансісти з Лондону і Ню Йорку, напирають на Францію, щоб приняла договір з Німеччиною про „забезпечення" (запоруку) німецько-французької границі.

Вони хотять теж, щоб Франція розвязала військові умови з Польщею і Чехо-Словаччиною, а натомісць прирікла їм, що буде їх боронити через Ліґу Народів і окремими мировими судами, без військової сили.

За сим передівсім побивається Анґлія, запевнюючи, що домінії ніколи інакшої французької політики не підіпруть. Анґлію знову підпирає американське правительство і фінансісти з Вол Стріту.

Коли Франція підчиниться сій політиці, то може числити на допомоґу у фінансових операціях з боку Анґлії й Америки, як у кругах фінансових так і дипльоматичних, які завсіди співділають.

АНҐЛІЯ ЗА ПРИСКОРЕННЄМ НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУСЬКОЇ УГОДИ.

ЛОНДОН, 26. липня. — Анґлійське правительство, а зокрема премієр Болдвин і міністер закордонних справ Чемберлейн натискають з усіх сил на Францію, щоб негайно приймила проект Німеччини про „забезпечення" (запоруку) німецько-французької границі.

НІМЕЧЧИНА ВИРІКАЄТЬСЯ ПІМСТИ.

ЛОНДОН, 26. липня. — Найважнійшим моментом у німецько-французьких переговорах про „забезпечення" границі є се, що Німеччина вирікається пімсти, заявляючи, що ніколи не думати-ме про війну для відібрання від Франції Альзації і Льотаринґії.

Се приречення Анґлія трактує цілком поважно і Французи зачинають у нього вірити. Виявою сеї віри є теперішне опорожнення Рурщини.

ЄДНІСТЬ ЗОРҐАНІЗОВАНИХ РОБІТНИКІВ.

ЛОНДОН, 26. липня. — Юнії перевозових, зелізничих і будівельних робітників заявили, що виступлять також до страйку, якщо власники копалень угля не уступлять і майнери мусіти-муть страйкувати.

ТИХА ВІЙНА МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ І ПОЛЬЩЕЮ.

БЕРЛІН, 26. липня. — Крім війни ізза вивозу угля із Шлеска, який тепер під Польщею, ведеться тепер друга тиха війна між Німеччиною і Польщею.

Се теж тиха війна. Беруть в ній участь обі держави, а терпить населення, німецьке і польське.

Польський уряд видав наказ, щоби 10,000 Німців із Шлеска, що тепер під Польщею, забралося з Польщі до кінця сього місяця, а відтак протягом дальших трох місяців Польща проганяє ще 20,000 Німців.

У відплату за се Німеччина видала наказ, щоби з Німеччини забралися всі Поляки, котрі вчасі плебісциту голосували за приналежностю Шлеска до Польщі. Наслідком тої ухвали з Німеччини має забратись до Польщі 10,000 Поляків.

ПОБІДИ ФРАНЦУЗІВ.

ПАРИЖ, 26. липня. — З Марока повідомляють, що Французи осягнули кілька нових побід над Ріфами.

Ріфи втікають, найбільше перед французькими воєнними літаками.

ЖІНКА ПОК. ВИЛСОНА В ЖЕНЕВІ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 26. липня. — Сюди приїхала з двома товаришками жінка покійного Вилсона. Вона тут наняла віллю і хоче бути в Лізі Народів підчас вересневої сесії.

ЗАСУД НА СМЕРТЬ.

МОСКВА, 26. липня. — Советський революційний суд засудив на смерть ґенерала Мільнікова, котрий довший час воював зі своїм військом проти большевиків на Сибірі, поки не попався в полон советського війска.

КИТАЙ ДЛЯ КИТАЙЦІВ.

ШАНГАЙ, Китай, 26. липня. — Рух проти чужинців в Китаю викликали самі чужинці своєю аґітацією.

Вони переконували китайських патріотів, що вони самі винуваті за те, що чужинці у них мають виїмкові права, кажучи, що се сталось тільки завдяки нездарности і податливости Китайців. Сим вони збудили у Китайців амбіцію, яка дала почин до аґітації і вкінці чинного відруху проти чужинців.

Правда, Китайці терплять через привілеї чужинців у свому краю, бо сі використали своє становище і захопили у свої руки торговлю, над якою китайська влада не має контролі. Се теж важний чинник в аґітації.

Тепер Китайці кричать: „Китай для Китайців", „Китай мусить бути суверенною державою", „Китайський нарід мусить мати рівні права з усіми народами". Китайці не хотять, аби чужинці в Китаю далі підлягали заграничним судам, і щоб могли вести торговлю без контролі китайської влади.

Ся аґітація вже не спиниться, поки ситуація не змінитьcя, себто, поки чужинці в Китаю не будуть підлягати судам китайським. Сьому може зарадити лиш нова міжнародна конференція, якщо вона піде на зустріч домаганням Китайців.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока числo три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЕГИПЕТСЬКІ ЯЗВИ НА ГАЛИЧИНУ

Львівське Діло пише:

Стоїмо перед твердою, жорстокою дійсностю, перед невмолимими випадками. Зі всіх боків, на кождому кроці й у всіх ділянках нашого життя нема ні одного дня, який не приніс би для нас все нових ударів. Горе побідженим! Це все наслідки того, що ми програли нашу оружну війну. Донедавна ще добирались наші противники до нас в рукавичках, а тепер вже без пардону втопили бритву і приложили нам до горла. Вже зовсім явно на нашу згубу ухвалюється **„ЗАКОН ПРО ПАРЦЕЛЯЦІЮ І КОЛЬОНІЗАЦІЮ"**, постановлено вже по феріях **СКАСУВАТИ ПЕРШУ КЛЯСУ УКРАЇНСЬКИХ ГІМНАЗІЙ У ЛЬВОВІ, ПЕРЕМИШЛІ И ТЕРНОПОЛІ** і злити її з першою клясою одної з місцевих польських гімназій; наказано теж українській перемиській гімназії приймати учеників тільки з 5 повітів: перемиського, ярославського, мостиського, добромильського і березівського. Скоро теж спрепарується закон про **ГРОМАДСЬКЕ САМОУРЯДОВАННЄ**, для нас крайно шкідливий. Але що на сім всім не буде конець — се певно.

* * *

Отже до военного лихоліття; до наїзду Польщі й окупації та тюрем і тортур, які вона завдає окупованому українському народови; до голоду; до повені — ще приходять нові язви египетські: кольонізація Мазурами, нищенне українських шкіл, польська влада по селах і т. д.

Чуючи се, Українець за морем питається:

— Чи перебуде всі ті язви египетські мій бідний народ у Галичині?

Чи загартує свою душу і тіло і вийде з тих мук ще живий і з чистою несплямленою душею?

Чи вийде непереможений ворогами і лихою долею?

А як вийде, чи на тому скінчиться? Чи тоді вернеться його вільність, затрачена тому 6 літ, чи може ще спадуть нові язви, яко дальші і безконечні проби його завзяття, його характеру, чистоти його душі?

* * *

Не тільки Українцеви але й кождому живучому чоловікови у світі було-б інтересно приглядатись і слідити, що властиво станеться з тим народом українським під польським наїздом, чи він угаде, чи побідить і встане. Бо щоб побідити і встати, треба надлюдських сил, фізичних і духових. Фізичні сама доля йому відбирає, а даруючи йому все нові язві і злидні, а духові силується йому відобрати Польща.

Мало в історії було випадків таких страшних мук, які перебуває наш край під Польщею. Не диво, що хто поїде туди, втікає відтам з окровавленим з болю серцем і раненою душею.

* * *

А всетаки ми певні, що наш нарід мусить побідити. Які-б язви Польща і лиха доля на нього не зсилала, то він таки остаточно побідить.

Перейде хрестний шлях на гору Голгофту і побідить, а з ним побідить правда.

І тоді пригадає він, що на кождий удар Польщі і лихої долі в його ранене тіло там за морем браття обізвались і відбивали ті удари та улекшували йому боротьбу і прискорили побіду.

Та на се мусимо дійсно заслужити.

ПРО ЗЕМЕЛЬНУ СПРАВУ

З ПРОМОВИ СЕНАТОРА МАРКОВИЧА, ВИГОЛОШЕНОЇ В СЕНАТІ ПІДЧАС ДЕБАТ ПО БУДЖЕТУ МІНІСТЕРСТВА РІЛЬНИХ РЕФОРМ.

Земельна справа допроваджує українську людність до розпуки, до злочинства, до самогубства.

Минає рік надзвичайно тяжкий, рік голоду для української та білоруської людности. І сей рік не приніс ніякої зміни, яка вдоволяла би нашу людність.

Український народ і надалі мусить вести тяжку боротьбу за своє істнованнє.

Доки не буде вирішена земельна справа в цілій ширині; доки не буде заспокоєний земельний голод працюючих мас, які ледви животіють на клаптиках землі не ширших як зелізничий шлях і не довших як міська улиця, тоді, коли величезних поміщицьких просторів не парцелюється, — шкода часу на балачки над буджетом якогось міністерства рільних реформ, яких нема.

Давно чекає український народ на землю і український селянин не може спокійно дивитись на кожний морг, який видирається йому з рук, а віддається польському осадникови.

ЩО ПИШУТЬ ПРО ПОЛЬЩУ В ЕВРОПІ

Без сумніву, що всіляко. Як тільки приїзший з Америки вийде з корабля та ступить на французьку землю і переглине континентальні видання американські і англійські преси, впаде йому сейчас в очі велика пропаганда, яку веде Польща в свою користь. Цілі сторони присвячені Польщі, всюди фотографії Грабського як фінансового чародія Польщі, всюди повно статистичних дат, в яких виказується богатство Польщі, її зрівноважений буджет та її вигляди на золоту будучність. Хто це читає, не може завважити, що це пропаганда куплена за гроші. От купили точнісенько цілу одну сторону в часописи і роблять адвертайзмент. Платять гроші і то грубі на це, щоби світ думав, що в Польщі гаразди. Якби в Польщі було дійсно добре, то не треба би було цего реклямувати, але що в Польщі зле, що там економічна криза і найбільша дорожня на світі, то треба за це платити, щоби другі містили польський урядовий анонс, що Польща богата. А цего анонсу треба, бо державі треба нової позички. Ануж вдасться знова декого з банкирів зловити на ту вудку, як це вже раз їй вдалося. — Як біда з грішми, то до жида. То вже така польська вдача. З того пункту треба глядіти і на ті жидівсько-польські переговори, які довів Грабський і Скршинський до жидівсько-польської угоди, яку розтрублено в Европі як небувалий пакт, не менше важний як сам версальський договір. Уторувавши Польщі в той спосіб дорогу до жидівського світового капіталу, вибрався польський міністер заграничних справ Скршинський по золоте руно до Америки. І там требаби його хоч трохи притиснути до муру та представити Польщу в правдивім світлі. Грошей він і так не добуде, бо Польща не має вже що заставляти, але все таки може пустити в американську пресу повно нісенітниць про рай та спокій в Польщі. Разом з його приїздом зачнеться рівнож платна польська пропаганда, подібно як в Франції, а між американську публику пуститься брошуру „La Pologne contemporaine", (певно вже в англійській мові), що видана за державні гроші та вихвалює Польщу як найбільш упорядковану та свободолюбну державу, де нема ніякого національного утиску, де спокій і повна свобода.

Найкращою відповідю на ту брошуру буде публікація Української Національної Ради під титулом: „La terreur blanche en Pologne" („Білий террор в Польщі") та протест французьских учених і політиків з мая 1924 р., в якім того рода люде як Пенлеве, Ерріо, Ромен Роллян і другі протестували проти білого террору в Польщі, завдяки котрому опинилося в польських вязницях біля три тисячі політичних вязнів.

З нагоди поширення польської пропаґанди в Европі порушив ті публікації в німецькім орґані „Богемія" з дня 10. липня с. р. др. Лев Епштайн, секретар німецького Т-ва Ліґи Націй в статті під титулом: „Чи знесено тортури?". Автор відповідає, що ні, і покликується на протест французьких учених та на українську публікацію. В звязку з тою послідною він пише: „Говориться, там про страхіття, які можнаби вважати за неможливі. Що Польща була страшним пеклом для меншости та лівих елементів — це була загально відома річ. Але ті факти, які тут тепер виводиться на европейське світло з точним поданнем імен, часу і місцевостий, мусять потрясти читачем до глибини душі. Бо того то вже таки ніхто не надіявся, щоби тепер ще могла істнувати в нашій культурній середині того рода держава, що доконує на політичних вязнях того рода злочинства, перед якими блідне то всьо найстрашніще, про що ми знали з часів російських тюрм. Пряме рука дрожить, коли чоловік хоче про це писати.

Це пропамятне письмо підписане 152 найвизначнішими діячами, між тим і Поляками, 27 послами і двома сенаторами. Читається там про кари довголітної вязниці за найменші політичні провини, про слідчу вязницю, що тягнеться місяцями і літами без переслухання, про вічні страйки зголоднілих, знесиленних політичних вязнів, про інтерпеляцію Туґута в справі побоїв, адвоката Дубського в справі вибивання залізом зубів, видирання пазурів з пальців та ломання ребер. Оповідається там далі точнісенько про це, як палками добивались вагітні жінки на смерть, як на хрест прибивають, як кладуть на розпечене залізо, як заливають водою, як добивають електрикою.

Цілком природно, що при таких подіях всьо інше блідне, бо решта говориться про переслідування преси, увязнення редакторів і послів, замикання шкіл, грабіж церков та масакри робітників і селян.

Конець тої публікації творить манїфест українського посольського клюбу, але і він не може вже нас більше зворушити по прочитанню попередних звірств, хоч подає, що за одну ніч з 31. марта на 1. квітня б. р. поліція разом з війським перевела трус серед кількох тисяч Українців, з чого арештувала більше чим тисячу публіцистів і письменників, професорів та робітників".

І такі голоси можна вичитати в Европі про Польщу. Є їх більше, хоч деякі державні в здержливім тоні і не такі рішучі як той, що ми навели.

В такий сам спосіб треба рівнож при певних нагодах, от таких як поїздка Скршинського, інформувати і американську пресу. Інформувати так, щоби американський читач подібно як і европейський відкладав прочитану брошуру з тим, що „як радо хотівби чоловік не вірити тому всьому, а знова не годен не вірити. Прямо затрачується всяке поняття культури і цивілізації, релігії і гуманности, Европи і нашої епохи; бож Польща лежить в Европі, а це, про що пишеться, діється в 20. столїттю".

Так виглядає голос Европи про Польщу. Голос правдивий, а не куплений і замовлений Польщею.

ЗА ПОМІЧ ЖЕРТВАМ ПОВЕНІ.

(Внесенне послів Українського Клюбу в справі неохідности негайної допомоги з боку держави для населення, що потерпіло наслідком катастрофи виливів у повітах: Самбір, Старий Самбір, Дрогобич, Стрий, Долина, Калуш, Богодочани, Станиславів і инші у Східній Галичині).

Безперервні зливи і дощі на протязі кількох тижнів спричинили нечувані виливи рік, особливо у Карпатському Підгірю. Зливи піднесли рівень рік на 5 метрів. Дністер зі своїми допливами і Сян не вмістили маси води та виступили з берегів. Вода залила береги з луками, полями та городами, на великому просторі. Маса води робить вражіння шаліючих морських хвиль, які несуть будівельний матеріял, покрівлі, селянських хат, корови, коні, свині, а часто і людий. Всі врожаї занесені намулом. Нема мови про те, аби вдалось перед уступленнем води забрати щонебудь з тої землі: ні сіна, ні городовини, ні хліба, ні паші для худоби. Цілі села залиті водою; деякі відрізані від світа до тої міри, що комунікація відбувається човнами. Кількадесить людий втопилось у хвилях грізної стихії.

Якби населенне навіть було заможне перед катастрофою, то по катастрофі не моглоби ніяк без посторонньої допомоги прийти до себе. А що-ж казати про те населенне Східної Галичини, яке вже перед тим було діткнуте великим неврожаєм і голодувало?! В таких умовинах населенне, що мучиться від ряду місяців у голоді, у страшній нужді, ніяк не дасть собі ради. Не дасть собі ради і на протязі цілого найблизшого року. Не може бути навіть мови про збір якихнебудь плодів з тих замулених і залитих піль. Після року неврожаю впало на населенне нове нещастя. Ніякі зусилля суспільности не всилі вратувати населення від неминучої заглади. Обовязком уряду прийти негайно з значною допомогою для того населення. З огляду на се покищо низше підписані вносять: Взиваєтся уряд до негайної допомоги і то значної допомоги для населення, яке впало жертвою стихійних виливів при кінці червня та в перших днях липня 1925.

(Відома річ, що якби польський уряд навіть дав поміч для Східної Галичини, то тільки для Поляків і хрунів).

БРАК ГРОШИЙ.

Україна і весь Советський Союз терпить з причини великого браку гроша. Обіг грошевих знаків відносно малий, кредиту ніде не можна роздобути, тож скрута велика. Її відчувають і поодинокі приватні господарства і кооперативи. Всі дотеперішні спроби правительства роздобути в Англії позичку на подвигнення з упадку рільництва і промислу не мали ніякого успіху. Ліком на сю скруту мають бути внутрішні позички. Як раз тепер комісаріят фінансів Советського Союза думає випустити нову державну позичку у висоті 300 міліонів карбованців. Позичка має бути призначена передівсім на кредити для кооперативів, які подекуди майже завмирають якраз задля браку гроша.

З українського життя в Америці.

ПІОРІЯ, ІЛЛ.

Збірка на мітинґу.

Тут нас Українців мала громада числом, але ми не забуваємо, що ми частина великого народу, котрий тепер переживає тяжке горе і голод. Ми рішили зібрати, що можна, і вислати тим нещасливим нашим браттям. Дня 19. липня відбувся у нас мітинг тов. Укр. Робітників, від. 190. Ухвалено дати з каси $10. Члени опріч народнього податку зложили: Атаназій Куш $11, Лука Паянчковський $6, Павл. Паянчковська $6, Василь Біґун та Анна Біґун по $2.50, Федор Нагач та Марія Нагач по $1. Разом 40 дол., які переслано до Обеднання на голодуючих в старому краю. Кромі того зложили народній податок по 25 цнт.: В. Біґун, Анна Біґун, А. Куд, П. Паянчковська, К. Кріль, К. Онищак і М. Накас. Всім жертводавцям складаємо щиру подяку та сподіємось, що і на будуче наша громада хоч дуже невеличка всетаки принесе поміч і жертву, яку зможе. Бажаючи, щоб місяць липень приніс більше жертв від наших громад для старого краю, обіцюємо свою дальшу підмогу та співпрацю в народній роботі.

Павлина Паянчковська.

АНСОНІЯ, КОНН.

Збірка на концерті.

Повінь нещасть, яка покотилась по наших українських землях, вразила і нас тут в Ансонії. Дня 12. липня відбувся у нас концерт в Либерті Голл і ми зарядили збірку на поміч голодному селу. Зібраних було $16.50, які переслано до Обеднання з призначенням на голодуючих.

Зложили: о. О. Ротко, Анна Гвоздевичева, Анна Мерещакова, Агафія Бундзяк, С. Івашишин, Параска Кобасяр, Льоренц Угрин по $1, Г. Королишин, Й. Смерегняк, Йосифа Деморецька, К. Кріль, Марія Гамуляк, Джон Кі (Американець), В. Шуран, Текля Вовк, Марія Хомкович, Елисавета Раджих по 50 цнт. П. Дудко, Я. Короташ, В. Кузів, Фотина Шуран, Теодозія Горбаль по 25 цнт. Дрібними датками $2.25.

Вправді жертва не дуже то велика, та ми стараємось збірати все і при кождій нагоді, а наша громада не дуже то й велика. Нашим бажанням було, щоби всі наші громади зрозуміли те страшне горе наших братів в старому краю та зеднались до спільної праці. Чейже сттрашна катастрофа вирве нас з політики і вкаже те поле, яке остало у нас облогом.

Анна Мерещак.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

Збірка на весіллю.

Наша громада тепер жваво занимається народною роботою завдяки нашому тутешньому священикови о. Левицькому. Його заслуга в тому, що народ при кождій нагоді памятає за своїх братів і нема як то кажуть „оказії", щоби в Сиракюз не зібрали на народні цілі. В послідньому часі відбулось у нас весілє у пп. Пахалків. При тій нагоді зібрано $13.50 на голодних в старому краю, які переслано до Обеднання. Збіркою занялись: Антін Яворський та Марта Герчак. Зложили: Молоді Андрій і Текля Пахалок $5. Павліна Корнак, Марта Герчак, М. Паньків, Г. Порцинанюк, В. Корнак, Варвара Попик, А. Яворський по $1, малі школярі Стефанія Корнак та Мирослав Яворський по 25 цнт. Се гарний примір нашій суспільности в Америці, як при кождій нагоді можна вести народню працю. Молодим бажаємо богато щастя, а всім жертводавцям щира подяка.

Гість.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Місцевий допомоговий комітет.

Засилаємо до Обеднання чек на $40 на голодуючих в старому краю. Ми устроїли пікник, з якого прийшло чистого доходу $23.85, а решту зложили поодинокі жертводавці, а саме: І. Бородайкевич та Американець С. Д. Лантов по $5. П. Больбун $2, І Купецький та П. Стадник по $1, О. Петришин, П. Стадник, О. Михальчишин, по 60 цнт., М. Ченькі 35 цнт. Разом $16.15. У нас завязався окремий комітет для помочі голодуючим, в склад якого увійшли: І. Бородайкевич яко председатель, І. Морозко, яко касієр, П. Стадник, яко секретар. Кромі того як члени комітету: П. Больбун, М. Бородайкевич, Катерина Наконечна та Н. Забітовський.

Працювати будемо дальше, щоби зібрати більшу допомогу нашим браттям. Маємо надію, що трентонська громада зрозуміє страшне положенне рідного краю та всіми силами підіпре працю нашого комітету.

Іван Морозко.

БРУКЛИН, Н. Й.

Збірка на пікніку.

Дня 12. липня відбувся у нас парохіяльний пікник. При забаві не забули ми і на голодне село та зарядили збірку, яка принесла $15. Гроші переслано до Обеднання з призначенням на голодне село. Маємо надію, що народне нещастє отворить нам очі, що незгода нас лиш руйнує. Може це принесе нам науку, що найскорше треба нам лучити всі свої сили на оборону нашого народу.

Гість.

БЕДФОРД, ІНД.

Народній податок.

Висилаю $2, яко народній податок за рік 1925 та бажаю Вам найкрасших успіхів в народній праці в користь нашого поневоленого народу.

Д. Филипович.

СЕЙР, ПА.

Збірка церковної громади.

Де живуть лиш Українці на землі Вашинґтона, там чути їх голос. Вони збираються, почувши, що їх брати в старому краю жадають та просять їх помочі. В їх уяві являється те село, з якого вони гнані ляцькою сваволею мусіли втікати за море і лишати своїх рідних. Вони все тужили і тужать до нього і прислухуються до кождого голосу, який звідтам доходить. А голос цей в теперішню пору це голос розпуки і ридань. На цей голос члени Вознесенської церкви зложили $16 та переслали до Обеднанння з призначенням на голодуючих в старому краю. Зложили: о. М. Данилович $2.50, Ан. Цап, Ант. Садовський, Р. Ґараджон, Ігн. Цап, В. Юска, Марія Семетковська по $1, С. Стець, Н. Баль, В. Цабан, І. Костик, О. Дружич, Л. Созанський, Павліна Морох, Д. Савчишин, Іл. Обух, Ан. Багнюк, Анна Сушко по 50 цнт. Дрібні жертви $2.

Не велика це жертва, але від малої громади. Дай Боже, щоби всі громади сповнили свій народній довг. У виказі за місяць липень не сміє бракнути одної свідомої української громади. Інакше, прозвемо їх тим назвиском, яким називано наших виборців, коли голосували на ляцького кандидата...

Місцевий.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР З ПРИВОДУ ПОВЕНІ.

Галицьке українське товариство Сільський Господар видало такий комунікат з приводу повені:

Наші голодуючі села понад Дистром, Стрием, Бистрицями, Свічею і іншими ріками, залила в останніх днях червня велика повінь. Тисячі гектарів найурожайнійшої ріллі, більша половина наших найкрасших сіножатий і чимало людських осель ще нині під водою. Там пропала уся цілорічна хліборобська праця і вся надія, що за кілька неділь покінчиться голод.

Але й увсіх інших повітах спричинили зливи та бурі величезні втрати. Дозріваючі озимини (передівсім жита) покручені і поломані; конюшини і трави гниють на покосах. Наші села знову не зможуть дати прожитку навіть свому населенню ні худобі. Руїна села продовжується і поглиблюється.

Щоб гідно станути в обороні нашого загибаючого села, захистити його в сей лютий час перед податковим гнетом і забезпечити йому справедливий уділ в допомоговій акції, за яку наше товариство старається, Головна Рада краєвого Товариства Господарського Сільський Господар звертається отсим до всіх своїх філій, повітових і сільських органїзацій та окремих одиниць що живуть серед нашого сільського люду і знають його горе, щоб вони чим скорше надіслали товариству (Львів, ул. Зіморовича, 20) докладні звідомлення про втрати в хліборобській продукції, спричинені зливами та повінню. В кожному звідомленню просимо подати приблизну скількість гектарів знищеної ріллі і сіножатий, величину втраченого збору (зерно і солома та паші в метричних сотнарах), скількість ушкоджених хат, та зазначити: чи державні установи почали яку допомогову акцію, чи ні і т. п.

Швидкі річеві звідомлення дадуть товариству змогу виступити, де слід з повним образом рільничої катастрофи на наших землях і як слід станути в обороні нашого селянства. Рада товариства вже звернулася у сій справі до клюбу українських послів у варшавському соймі.

Львів, 1. липня, 1925.

Краєве Товариство Господарське Сільський Гоподар у Львові.

400-ЛІТТЄ „СЕЛЯНСЬКОЇ" ВІЙНИ В НІМЕЧЧИНІ.

Тепер власне минуло 400 літ від того часу, коли в Німеччині вибухла селянська війна. І хоч стільки літ минуло від цеї події, то все таки вона ще й тепер є для нас дуже поучаючою, і тому годиться згадати принайменше в короткі про цю важну подію. Селянська війна в Німеччині вибухла весною 1525 р. і селяне вели її в обороні перед гнетом тодішного лицарства й духовенства, а також в обороні свободи сумління. Отже підклад цеї селянської війни був політичний й релігійний. Бо треба знати, що в тім саме часі влада лицарів й римського духовенства зросла до найбільшої могучости коштом селян, їх кривдою й тяжким гнетом. Лицарі (подібно як польська шляхта здобула собі „правом пястука" владу і землю. Зрабували селянам землю, переміняючи селян в панщизняників, а ще й до того казали платити величезні данини й податки. Поліцейській сваволі не було кінця ні міри. Знова римське духовенство було зовсім здеморалізоване, від папи починаючи, а кінчаючи на звичайнім священику. В римських костелах було всьо на продаж: не лишень парафії й епископські титули, але й відпущенне найтяжчих гріхів і обітниця неба. Мимоходом кажучи, це й було причиною, що два римо-католицькі духовники Лютер і Кальвін стали реформувати римську церкву і утворили перший лютеранську, другий кальвінську церкву. А що ці справи відносились до віри, душі, сумління, тому, крім повищих політичних причин, також і релігійні справи пхнули німецьких селян до війни проти всякого матеріяльного і духового насильства. На чолі цеї селянської війни станув Тома Мінцер. Ціллю війни було, як тоді селяне говорили, запровадити царство Христове на землі, про яке говорить св. письмо. Зразу робили селяне змови проти лицарів і римського духовенства, дальше повели повстання, які врешті злилися разом в війну й огорнули цілий край. Провідники селянської війни виробили програму своїх домагань, звану селянським катехизмом, за яку народ гинув в кровавих боях, кидаючись відважно з вилами й косами на мечі лицарів і піки наемників римського духовенства.

Чого домагалися німецькі селяни в своїй програмі, за яку клали свої голови? Щоб знесено панщину, щоб віддано селянам зрабовані землі, ліси й пасовиска, щоб зменшено податки і чинш, щоб вільно було полювати й ловити рибу, щоб скасовано данини і всякі поліцейські кари, щоб парафії могли вибирати священиків, щоб римське духовенство не дерло за релігійні послуги. Крім цего домагались реформи судівництва, знесення привілеїв инших кляс, рівного поділу землі і повної релігійної свободи. Селянська війна за ці домагання велася з великою запеклостю й нечуваним знущанием з обох сторін, бо, як звичайно в таких випадках буває, проти селян получилися всі висші кляси. Селяне програли цю війну з браку доброї орґанізації серед селян і з причини ліпшого узброєння лицарства. А вже головно програли селяне тому, що вони числили більше на божу поміч, на чудо, як на свої сили. Та все таки ця лицарська війна була спасенною для Німеччини. Вже вневдовзі упало римське духовенство, а небавом потім і лицарство. Німецький народ став чимраз більше приходити до сили і влади, аж врешті став одним з наймогутніший народів світа

Як з повищого бачимо, німецькі селяне своєю кровю і кістками промостили дорогу для кращої будучности Німеччини. І хоч селянська війна в Німеччині не увінчалась побідою, то все таки вона побідила своїми наслідками. Не побідили в ній селяне тому, що у них не було доброї орґанізації, а вже головно тому, що вони числили на якесь чудо, а не на свої власні сили. Колиб вони не надіялися на нікого і ніщо, а були викресали з себе непереможну силу й непохитну віру в свою справу, то певно що булиб виграли війну. Але все таки, як сказано, ця війна мала спасенні наслідки. І коли возьмемо під увагу, що селяне в Німеччині власне у вище згаданій селянській війні зломили в дійсности такий суспільний лад, що це саме зробили селяне в Франції в часі великої французької революції 1789 р., що болгарські селяне визволили Болгарію зпід турецького панования, ірляндські селяне — зпід анґлійського панования і т. д. — то зрозуміємо, що селянська кляса, коли вона тільки була добре зорґанізована і ведена, доконувала завсіди великі визвольні діла. Селянська кляса була на протязі історії тим тараном, що розбивав старі несправедливі лади, що визволював народи. Про це український народ, який в 90 процентах становить селянська кляса, повинен добре памятати.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1926.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до калєндаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (єсли який кружок, співацьке товариство і т. п. не єсть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. липня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Вс. письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЯК ДОВГО ЖИВУТЬ ЗВІРЯТА?

Ефемерида	24	годин
Хрущ	6	тижн.
Мотиль	8	„
Блоха	8	„
Муха	4	міс.
Комар	6	„
Муравель	1	рік
Сверщок	1	„
Пчола	1	„
Хрущ (личинка)	3	роки
Крілик	8	літ
Вивірка	8	„
Заяць	10	„
Баран	10	„
Вівця	10	„
Змія	12	„
Соловій	12	„
Вовк	15	„
Лис	15	„
Кіт	15	„
Жаба	15	„
Буйвол	20	„
Пес	20	„
Свиня	20	„
Чиж	20	„
Ропуха	20	„
Щигол	20	„
Корова	20	„
Віл	25	„
Кінь	30	„
Дельфін	30	„
Олень	40	„
Бузько	40	„
Оранґутанґ	40	„
Салямандра	40	„
Чапля	50	„
Медвідь	50	„
Лев	70	„
Орел	100	„
Крук	100	„
Щупак	100	„
Карп	100	„
Осетр	100	„
Верблюд	100	„
Папугай	100	„
Лебедь	300	„
Черепаха	300	„
Слонь	400	„
Кит	600	„

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В ПРАЗІ.

13. червня відбулись вибори нового ректора, яким зістав обраний проф. **Олександер Колесса.** На деканів обрано — правничого факультету проф. Володимира Старосольського, і фільософічного академика Дмитра Антоновича.

ЗМІНА ПОЛІТИЧНИХ ОКРУГІВ.

Громаду Молотків вилучено розпорядком ради міністрів дня 17. червня ц. р. з політичного повіту Богородчани, а придучено до політичного повіту Надвірна. Розпорядок входить в життя з днем 1. липня 1925 року.

НОВИЙ БАЛАМУТ В ЛУЦЬКУ.

Рівенська ретилька, оскілківський „Дзвін" одержала нового товариша. В Луцьку почав виходити на гадючі фонди часопис „Вільна думка" друкований в українській мові, щоб тим лекше баламутити український народ.

КІСТЯКИ ВЕЛИКАНІВ.

Копальняні робітники, що працювали в копальні близько місцевости Сісогуішіо в провінції Шігуагуа в Мексику натрапили на кістяки людий-великанів, що були високі від 3 метрів до 3 метрів і 60 сантіметрів.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЯ БУДЕ ВСЕГДА.

Осип Маковей.

ТАКА СПРАВА.

Мені дивно від кого це ви чули. Певно від доктора або від судді. Але ви не все знаете. То, прошу пана, була така справа:

Ходив до моеї дівки, ніби до моеї доньки Настуньки, мельників син Штефан. Казали: сватати хоче. Ну, добре. Парубок лепський, був на війні, літа вже має, господарський син, час йому вже ґаздою стати. Трохи вітром підшитий, але то нічо. Пара добра. Тай моя Настунька також собі не яка-будь. Дівка як вогонь. І до людей подібна; файна, всі люди кажуть. А я для неї призначив два шнури поля, корову, телицю, кількоро овець, повну скриню... Бо вона в мене одиначка, а решта самі сини.

Так ходить той Штефан до неї місяць-два-три, на поли здибається, на танци танцює — і нічого не каже. Ов, думаю собі, а то доки того буде? Кажу я Настунці: „Ти, слухай, уважай, абись чого не пацила. Ти знаєш, що було з Мартинковою Гандзею." А вона мені: „Не бійтеся, дедю, я не з тих."

Що там потім між ними зайшло, знати певно не знаю, бо я при тім не був, — досить того, що вона його раз по писку набила, таки — казали — добре випрала, бо дівка моцна. Вже, гадаю, не задурно. Добре зробила, бо як сама за собою не обстане, то хоч її оборонить? Але з того часу розійшлися, одно другого не терпіло на перехід. Ну, сталося. Най би на тім тяклося; одна сорока з плота, десять на пліт. Хлопці є. Не він один.

Та бо чую новину; каже мені моя кума-сусідка таку вигадку, що я аж забувся. Ніби то не вірить сама, але бачу, що вірить. Так і так, каже, вона чула від людий, що моя Настунька — вибачайте — має хвіст, як відьма. І радить мені, щоби я тото балакання припинив, бо дівки ніхто не схоче. Кажу я кумі: „Кумо, раджу вам по доброму, замкніть собі писок і не вигадуйте на мою дитину пустого, бо то справа кримінальна. Я за своєю кровю обстану." — „Та це, каже вона, не я вигадала; в цілім селі говорять. Я до вас по доброму, по сусідськи, бо й мені жаль дитини, а ви гадаете, що я зі злого серця. Чому тепер жаден парубок до вас і носа не покаже"?

І правда; відколи Штефан кинув Настуньку, инші парубки сторонили від неї. Вона, бачу, ходить, як сама не своя, а моя стара й поплакує. Знали, видко, обі, але нічого не казали. Осміщили, кажу вам, мені дитину, Бог би їх скарав!

Гей, думаю собі, а це-ж так має бути? І нема кари на того, що так знеславив мені дитину? Ходжу поміж люди, жалуюся на то посміховиско, питаюся, від кого це вийшло, хоч я й сам знаю, від кого, — одні посміхаються, другі радять пійти з Настунькою до доктора та принести від нього свідоцтво, що вона така, як инші людські діти, треті радять скаржити Штефана до суду. Полухав я одної ради. Гадаю собі: Свідоцтво не зашкодить. Зачне хто балакати пусте, я йому тиць свідоцтво під ніс, — уважай, бо не дарую і жартувати не буду!

Взяв я Настуньку на віз і поїхав до міста до найстаршого доктора. Приходжу, кланяюся і прошу: „Зревідуйте мені, пане доктор, мою доньку і напишіть свідоцтво з печаткою, що вона не має хвоста." А доктор дивиться на мене та на доньку крізь такі круглі окуляри, як денце від склянки, і питається: Щооо? Кажу йому: так і так, зновили в селі на мою доньку, що вона відьма і має хвіст. Осміщили дитину, а вона-ж відданиця. Якже таке можна стерпіти?

Послухав доктор, оглянув доньку і дав свідоцтво. Читаю я то, що він написав, а там про хвіст ані слова. Так тільки каже, що дівчина здорова і не має жадної хиби. Прошу я його ще раз: „Напишіть, пане доктор, виразно, що вона без хвоста, бо то найважнійше; най не балакають, що вона відьма." Доктор засміявся: „Як я — каже — буду таке писати? Адже мене самого люди на сміх возьмуть. Хто бачив хвостатих людий?" „Це правда, — кажу я — але як я можу дурних людий переконати? Розумним це не потрібне, а дурним треба чимсь писок заткати." Подумав доктор і дописав, що Настунька не має хвоста і навіть сліду не видко, щоби коли мала хвіст.

Вернувся я з тим свідоцтвом до дому, гадаю собі: буде дитина мати спокій. Розповів декому, показав свідоцтво, щоби люди знали, за чим ми їздили, і щоби міркувалися, бо жартувати не буду. Гадаєте, що помогло? Де там! Не минуло кілька днів, уже мені люди переказують, що Штефан перший виговорює на мою дитину таке, що хоч уха затикай. Аж мені стидно повторяти це. Каже, що він тото ліпше знає, ніж доктор, чи Настунька має хвіст чи ні. Бачу: нема иншої ради, треба скаржити до суду. Перевідав я через людий, перед ким він це виговорював і подав на нього жалобу.

Скрутився він сюди-не туди, побачив, що нема жартів. Підсилав до мене людий, щоби я дав спокій, але я завзявся: не дарую, кажу, собачому синови, хоч би мене по руках і ногах цілував. А старому мельникови, його дедьови, кажу: „Не майте до мене жадного жалю, я з вами в згоді, але Штефан мусить відпокутувати за своє, най знає, як людські діти шанувати. Колись буде мати свої, най учиться."

Прийшлося в суді, посходилися ми, як на комедію. У нас в читальні раз таку смішну штуку показували, реготалися всі, аж за боки бралися. А ту було ще ліпше, тільки що мені і Настунці було не до жартів. Суддя зараз зміркував, як до того всего дійшло і з чого почалося. Сидить собі, ніби поважний, тільки вусом моргає, тай питається Штефана, за що він від Настуньки по писку набрав. „За то, каже він, я й не злюбив її, що вона мене так набила." — Але за що набила? — питається суддя. А він мовчить. Настунька стоїть як на вогни, ціла червона як ружа, встидаєся, — звичайна річ, і дівчина і твердо хована, донька господарська, а не з таких легких. — „Скажи ти, Настунько, за що ти його набила?" — каже суддя. А в ній аж дух заперло зі страху та зі встиду. Нарешті сказала. Напастував її, а вона махнула ним об землю, вибила, як належиться, і втекла. Суддя похвалив її за це і вона аж просіяла. Потім про відьми балакали, чи Штефан бачив яку; потім свідків слухали, а нарешті суддя встав тай засудив Штефана на три тижні арешту за посміховиско, що вчинив над моєю дитиною. Оттепер ми обоє з Настунькою мали потіху за всі люди. Штефан навіть до дому не вертався і рекурсувати не хотів, пішов відсиджувати кару, аби її чимскорше збутися.

В селі перше за Штефаном потягали, аби мені досолити, бо я ніби богач рахуюся, — позаяке там то моє богацтво, от шкода й балакати, — а тепер всі на Штефана гудзя! Добре йому так! — кажуть — най шанує людські діти! І ще Штефан з арешту не вернувся, як уже почали мене то ці то ті допитуватися, чи я би від них сватів не приняв. Я на то нічо. „Питайтеся, кажу, Настуньки." А вона ходить така сердита, ні приступи до неї; всіх парубків била би.

Зачув про тих нових сватів старий мельник, прибігає до мене. Так і так, каже, може би я не спішився і свій жаль забув, чей би ми ще погодилися та посваталися, так як перше гадку мали. Кажу йому на те: „Я не від того, але що молоді скажуть?" А молоді — як уже Штефан вернувся з арешту і ми їх обоє взяли на спит — знаєте що сказали? Сплакалися обоє, як малі діти, перепросилися, цілували нас старих по руках, аж нам серце защеміло, — видко, що одно за другим тягло вже здавна, тільки так з дурного розуму поперечилися. Це так часом буває. Не знаю, як так між панами водиться, але на селі розходяться люди нераз через таку дурницю, що сміх сказати.

Подружили ми обоє і добре зробили. Жиють собі статочно, не сваряться, не бються, — придалася наука. Лучше перед шлюбом побитися, ніж по шлюбі; ту вже розійтися тяжко. Тай така справа.

УКРАЇНЦЯМ ШКОЛИ НЕ ТРЕБА.

В м. Острожці Дубенського повіту нема школи. Місточко чимале, та вже хочби те, що воно місточко, то ніяк не допускає думати, що там нема школи. Хочуть люди нарешті таки будувати школу. Просили визначити сход, щоб вибрати комітет, який занявсяби справою школи. Влада не дала дозволу на такий сход.